

NORBERGS
KOMMUN

Veronica Bengts

2026-01-01

Dnr KS 2026/0130

Tillsynsplan år 2026

Alkohollag (2010:1622)

Lag (2018:2088) om tobak och liknande produkter

Lag (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter

Sammanfattning

Denna tillsynsplan gäller för år 2026 för Norbergs kommun.

Tillsynsplanen beskriver nämndernas arbete med tillstånds- och anmälningspliktiga verksamheter som säljer och serverar alkoholhaltiga drycker, säljer tobaksvaror och liknande produkter samt säljer tobaksfria nikotinprodukter.

Tillsynsplanen omfattar följande lagstiftningar: Alkohollagen (2010:1622), Lagen om tobak och liknande produkter (LTLP 2018:2088), samt Lag (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter.

Dessa lagstiftningar har som mål att begränsa skadeverkningarna på individ, samhälle och miljö då bruk av dessa produkter medför hälsorisker och olägenheter.

Tillsynen delas in i förebyggande-, inre- samt yttre tillsyn. Den yttre tillsynen är den tillsyn som sker ute på verksamheterna. Ibland sker även samordnad tillsyn med andra myndigheter.

Syftet med arbetet är att tillsynen ska vara ändamålsenlig, riskbaserad, effektiv och ske på ett systematisk vis.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	2
1 Alkohol	4
1.1 Lagstiftningen.....	4
1.2 Syfte.....	4
1.3 Tillsyn av serveringsställen.....	4
1.5 Folköl.....	7
2 Tobak och liknande produkter	8
2.2 Syfte.....	8
2.3 Tillsyn av detaljhandel.....	8
3 Tobaksfria nikotinprodukter	10
3.1 Lagstiftningen	10
3.2 Syfte.....	10
3.3 Tillsyn av detaljhandel.....	10

1 Alkohol

1.1 Lagstiftningen

Kommunerna är skyldiga att utöva tillsyn enligt alkohollagen (2010:1622) och dess föreskrifter.

Alkohollagen är en skyddslagstiftning med målet att begränsa alkoholens skadeverkningar. Den alkoholpolitiska hänsynen ska ha företräde framför företagsekonomiska och näringspolitiska ställningstaganden. Lagen begränsar tillgängligheten på alkohol genom att endast sådana serveringsställen som uppfyller alkohollagens högt ställda krav ska få tillstånd att servera alkohol. Alkohollagen innehåller också bestämmelser om servering och detaljhandel med folköl.

Det är kommunerna och polisen som utövar den direkta tillsynen över restauranger med serveringstillstånd. Folkhälsomyndigheten och Länsstyrelserna har, med undantag av de begränsningar som anges i 9 kap 3 och 4 §§, tillsyn över kommunernas arbete inom länet. Länsstyrelserna ska även biträda kommunerna med rådgivning.

1.2 Syfte

Syftet med tillsynen är att förebygga och korrigera brister som kan uppstå vid servering av alkoholdrycker samt försäljning och servering av folköl.

1.3 Tillsyn av serveringsställen

Servering av starköl, spritdrycker, vin, andra jästa alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat får endast ske av den som meddelats serveringstillstånd. Av alkohollagen (2010:1622) framgår att servering endast får ske i sådan omfattning och sådana former att skador eller brister i ordning och nykterhet inte uppstår. Som ett särskilt skydd för ungdomar finns även åldersgränser angivna i lagen.

De förutsättningar som gäller för att få serveringstillstånd ska vara uppfyllda även efter det att tillstånd meddelas.

Ovanstående ligger till grund för kommuns tillsynsarbete riktat mot restauranger med serveringstillstånd. Tillsynen består av förebyggande, inre, yttre och samordnad tillsyn.

1.3.1 Förebyggande tillsyn

För att skapa en god grund för dialog, förståelse och samarbete mellan kommunerna och tillståndshavare sker den förebyggande tillsynen genom information, rådgivning och utbildning.

Den förebyggande tillsynen sker genom att:

- Handläggare finns tillgängliga för samtal och besök.
- Informationsmaterial om bestämmelser i alkohollagen är uppdaterat på hemsidan, och finns tillgängligt för krögare och allmänhet.
- Krögare och serveringspersonal årligen bjuds in till utbildning i "Ansvarsfull Alkoholservering". Utbildningen kan ske i samverkan med närliggande kommuner eller länsstyrelserna.

1.3.2 Inre tillsyn

Den inre tillsynen är av administrativ karaktär och sker kontinuerligt under året.

Kontroll och uppföljning sker av samtliga tillståndshavare och deras företrädares personliga och ekonomiska förhållanden. Kontrollerna sker genom remissförfarande till exempelvis Skattemyndigheten och Polismyndigheten. Kommunen får även löpande information från kreditupplysningsföretaget SYNA.

En del av den inre tillsynen är att granska inkomna restaurangrapporter från tillståndshavarna.

Den inre tillsynen innefattar även fortlöpande bevakning av restaurangernas marknadsföring i tidningar, på webbplatser, i sociala medier och dylikt under hela året.

Den inre tillsynen i kommun sker genom:

- Remissförfrågningar till andra myndigheter för att kontrollera personlig och ekonomisk lämplighet hos tillståndshavarna av stadigvarande serveringstillstånd och personer med betydande inflytande i serveringsverksamheten.
- Granskning av restaurangrapporterna.
- Fortlöpande bevakning av restaurangernas marknadsföring i tidningar, på webbplatser, i sociala medier och dylikt.

1.3.3 Yttre tillsyn

Yttre tillsyn avser de kontroller som sker plats på serveringsstället i syfte att följa upp att verksamheten bedrivs enligt alkohollagens bestämmelser. Den yttre tillsynen genomförs om möjligt i samverkan med andra myndigheter.

Alla stadigvarande serveringstillstånd till allmänheten bör ha minst ett besök.

Vid behov kan flera tillsynsbesök genomföras på ett och samma serveringsställe.

Tillsynen fokuserar på de största riskerna, och att se till att tillståndsinnehavarna vidtar de åtgärder som är nödvändiga så att de avvikelser som upptäckts i kontrollen åtgärdas inom utsatt tid.

Exempel vad som kontrolleras vid yttre tillsyn är att:

- Servering inte sker till minderåriga.
- Ordning och nykterhet råder på serveringsstället.
- Servering inte sker till märkbart påverkade personer.
- Servering sker inom serveringsytan.
- Serveringsansvarig personal finns på plats.
- Det finns alkoholfritt alternativ.

- Utbudet av alkoholhaltiga drycker överensstämmer med beviljat tillstånd.
- Servering av alkohol inte sker före eller efter beviljad serveringstid, och att serveringsstället är tomt på gäster senast en halvtimme efter stängning.
- De som serverar alkohol är anställda av tillståndshavaren eller inhyrd från ett bemanningsföretag.
- Marknadsföring sker enligt regelverket, att den exempelvis inte är påträngande.

1.3.4 Samordnad tillsyn

Samordnad tillsyn med andra myndigheter så som Skatteverket, Polismyndigheten, Räddningstjänsten och andra myndigheter inom miljöenheten sker om möjligt vid något tillfälle per år.

Med samordnad tillsyn avses ett fördjupat tillsynsarbete som myndigheterna planerar och genomför tillsammans. Dessa myndigheter deltar med stöd av den lagstiftning som gäller för deras respektive sakområde.

- Räddningstjänsten ansvarar för brandsäkerhetsfrågor så som utrymningsvägarna och SBA (systematisk brandskyddsarbete).
- Miljöenheten ansvarar för livsmedels- och hälsoskyddsfrågor.
- Skattemyndigheten ansvarar för bokföring, kassaregister och personalliggare.
- Polismyndigheten har samma tillsynsansvar som vid kommunernas yttre tillsyn.

1.5 Folköl

Med folköl avses öl med alkoholhalt som överstiger 2,25, men understiger 3,5 volymprocent och benämns som öl i alkohollagen.

Den som bedriver detaljhandel med försäljning av folköl, och den som bedriver servering av folköl, är skyldig att anmäla det till kommunen.

Anmälan ska ha kommit in till kommunen innan försäljning, eller servering påbörjats. Kommunen utövar tillsyn enligt alkohollagen.

1.5.1 Egenkontrollprogram

Enligt alkohollagen ska den som bedriver detaljhandel eller servering av folköl ha ett egenkontrollprogram. De som bedriver detaljhandel eller serverar folköl ska utöva en särskild tillsyn över försäljningen och följa de rutiner som presenteras i egenkontrollprogrammet.

1.5.2 Kommunens tillsyn av folköl

Tillsynen över försäljning och servering av folköl ska främst inriktas på att ge råd, stöd och information till näringsidkarna, det vill säga förebyggande tillsyn.

Kommunen kan dock ingripa med försäljningsförbud eller om det bedöms som en alltför ingripande åtgärd, besluta om att meddela varning.

En av alkohollagstiftningens viktigaste uppgifter är att förhindra försäljning av öl till minderåriga. Genom tillsynen, som bland annat innebär att kommunen kontrollerar att handlarna har ett egenkontrollprogram, påminns verksamheterna om vikten av att följa lagen gällande åldersgränser och att ha egna rutiner i butiken för att klara det.

Varje anmält försäljningsställe bör få ett årligt besök. Vid behov kan flera tillsynsbesök genomföras på ett och samma försäljningsställe.

Vid tillsynsbesöket ska tillsynspersonalen:

- Överlämna aktuell och relevant information om bestämmelser i alkohollagen.
- Försäkra sig om att försäljningsstället har ett egenkontrollprogram som uppfyller lagkraven, som följs och är anpassat efter verksamhetens behov och förutsättningar.

1.5.3 Kontrollköp

Vid kommunens tillsyn av detaljhandel med folköl kan metoden kontrollköp användas. Syftet med kontrollköp är att få ett underlag för dialog mellan kommunen och den som lämnar ut folköl om skyldigheten att förvissa sig om att mottagaren har uppnått 18 års ålder. Vid ett sådant köp får kommunen endast anlita en person som har fyllt 18 år. Ett kontrollköp får genomföras utan att näringsidkaren underrättas i förväg om kontrollköpet. Kommunen ska snarast efter ett genomfört kontrollköp underrätta näringsidkaren om kontrollköpet.

2 Tobak och liknande produkter

2.1 Lagstiftningen

Kommunerna är skyldiga att utöva tillsyn enligt Lagen om tobak och liknande produkter (LTLP 2018:2008) och dess föreskrifter.

Denna lagstiftning innehåller bestämmelser om tobaksprodukter till exempel cigaretter, cigarrer, cigariller, pip- och rulltobak, snus, tuggtobak, portionstobak, råttobak och tobak till vattenpipa.

Lagstiftningen omfattar även elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare, örtprodukter för rökning och om användningen av andra produkter som till användningssättet motsvarar rökning men som inte innehåller tobak. Lagen innehåller dessutom bestämmelser om nikotinfria vätskor som är avsedda att konsumeras genom elektroniska cigaretter.

2.2 Syfte

Tobakslagstiftningen syftar till att begränsa de hälsorisker och olägenheter som är förbundna med bruk av tobak och liknande produkter, samt med exponering från rök från tobak och utsläpp från liknande produkter.

Ett tillstånd beviljas endast den som visar att han eller hon är personligt och ekonomiskt lämplig att utöva verksamheten.

Kommunen kan hämta information om sökande från exempelvis Polismyndigheten, Skattemyndigheten och Kronofogden.

Kravet på tillstånd gäller tobaksvaror och liknande produkter. Försäljning av e-cigaretter och påfyllningsbehållare är anmälningspliktig till kommunen.

2.3 Tillsyn av detaljhandel

2.3.1 Förebyggande tillsyn

För att skapa en god grund för dialog, förståelse och samarbete mellan kommun och tillståndshavare sker den förebyggande tillsynen genom information och rådgivning.

Den förebyggande tillsynen i kommunerna sker genom:

- Besök hos handlarna.
- Att hemsidan uppdateras kontinuerligt så att informationen är aktuella och tillgängliga för handlarna och allmänheten.
- Utskick till försäljningsställena vid nyheter.

2.3.2 Inre tillsyn

Den inre tillsynen är av administrativ karaktär och sker kontinuerligt under året.

Kontroll och uppföljning sker av samtliga tillståndshavare och deras företrädares personliga och ekonomiska förhållanden. Kontrollerna sker genom remissförfrågningar till exempelvis Skattemyndigheten, Kronofogden, Polismyndigheten samt genom slagning hos kreditupplysningsföretaget SYNA.

Viss bevakning av försäljningsställets marknadsföring i tidningar, på webbplatser, i sociala medier och dylikt.

2.3.3 Yttre tillsyn

Yttre tillsyn avser den tillsyn som sker hos detaljhandeln i syfte att följa upp att verksamheten bedrivs enligt tobakslagen.

Den yttre tillsynen bör genomföras av kommunens handläggare minst en gång per år.

Vid tillsynen kontrolleras främst:

- Skyltning om 18 årsgräns
- Personalens rutiner för att motverka att tobak säljs till minderåriga
- Marknadsföring och skyltning.
- Hälsovarningar, produktpresentation och identitets- och säkerhetsmärkning.
- Tillhandahållande och anmälan av e-cigarett och påfyllningsbehållare.
- Tillhandahållande av nya tobaksvaror.
- Om egenkontrollprogrammet är ändamålsenligt och anpassat för verksamheten.

2.3.4 Samordnad tillsyn

Tillsyn enligt tobakslagstiftningen kan se med samordnad tillsyn med exempelvis polisen och tullverket.

2.3.5 Kontrollköp

Vid tillsyn av detaljhandel av tobaksvaror och liknande produkter kan metoden kontrollköp användas. Syftet är att ge underlag för en dialog mellan kommunen och den som lämnar ut tobaksvaror, elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare om skyldigheten att förvissa sig om att mottagaren har fyllt 18 år.

2.3.6 Egenkontrollprogram

Varje försäljningsställe med tobaksvaror och liknande produkter ska ha dokumenterade rutiner kring arbetet med dessa varor.

Rutinerna ska innehålla en beskrivning av hur personalen ska utbildas, ålderskontroll, marknadsföring och märkning av tobaksvaror och liknande produkter.

Egenkontrollprogrammet ska fungera som stöd för personalen på försäljningsstället och serveringsstället.

3 Tobaksfria nikotinprodukter

3.1 Lagstiftningen

Kommunerna är skyldiga att utöva tillsyn enligt Lag (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter och dess föreskrifter. Lagstiftningen trädde i kraft i juli 2022.

En tobaksfri nikotinprodukt är en produkt utan tobak som innehåller nikotin för konsumtion. En vanlig benämning av produkterna är "vitt snus".

3.2 Syfte

Denna lag syftar till att begränsa de hälsorisker och olägenheter som är förenade med bruk av tobaksfria nikotinprodukter.

Den som bedriver detaljhandel med tobaksfria nikotinprodukter är skyldig att anmäla det till kommunen. Anmälan ska ha kommit in till kommunen innan försäljning påbörjats.

3.3 Tillsyn av detaljhandel

3.3.1 Förebyggande tillsyn

För att skapa en god grund för dialog, förståelse och samarbete mellan kommun och tillståndshavare sker den förebyggande tillsynen genom information och rådgivning.

Den förebyggande tillsynen i kommunerna sker genom:

- Besök hos handlarna.
- Att hemsidan uppdateras kontinuerligt så att informationen är aktuella och tillgängliga för handlarna och allmänheten.
- Utskick till försäljningsställena vid nyheter.

3.3.2 Yttre tillsyn

Yttre tillsyn avser den tillsyn som sker hos detaljhandeln i syfte att följa upp att verksamheten bedrivs enligt lag om tobaksfria nikotinprodukter.

Den yttre tillsynen bör genomföras av kommunen minst en gång per år.

Vid tillsynen kontrolleras främst:

- Skyltning om 18 årsgräns
- Personalens rutiner för att motverka att produkter säljs till minderåriga
- Marknadsförening och skyltning.
- Innehållsdeklaration, hälsovarning och märkning.
- Om egenkontrollprogrammet är ändamålsenligt och anpassat för verksamheten.

3.3.3 Kontrollköp

Kommunen får genomföra kontrollköp i syfte att ge underlag för en dialog mellan kommunen och den som lämnar ut tobaksfria nikotinprodukter om skyldigheten att förvissa sig om att mottagaren har fyllt 18 år. Vid ett sådant köp får kommunen endast anlita en person som har fyllt 18 år.

3.3.4 Egenkontrollprogram

Varje försäljningsställe med tobaksfria nikotinprodukter ska ha dokumenterade rutiner kring arbetet med försäljningen. Rutinerna ska innehålla en beskrivning av hur personalen ska utbildas, ålderskontroll, marknadsföring och märkning av tobaksfria nikotinprodukter. Egenkontrollprogrammet ska fungera som stöd för personalen på försäljningsstället.